

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 13 maja 2003 r.

36073

RPO-407573-III/03/IM

Pani
Anna BAŃKOWSKA
Przewodnicząca
Komisji Polityki Społecznej
i Rodziny Sejmu RP

W związku z podjęciem prac nad rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1489) zwracam się do Pani Przewodniczącej z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości rozszerzenia zakresu projektowanych zmian o kilka przedstawionych poniżej problemów.

Pierwszy problem dotyczy wprowadzenia kontroli sądowej decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w przedmiocie odroczenia terminu płatności lub umorzenia należności z tytułu składek. Zgodnie z art. 41a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 1998 r. Nr 7, póź. 25 ze zm.) w wyjątkowych przypadkach stosownie do okoliczności Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego lub upoważniony przez niego pracownik Kasy, na wniosek osoby zainteresowanej, może odroczyć termin płatności składek, rozłożyć spłatę na raty lub należność umorzyć.

Wraz z wejściem w życie tego przepisu (1 stycznia 1997 r.), został skreślony pkt 2 art. 36 ustawy, na mocy którego na decyzje w sprawach umorzenia lub odroczenia terminu płatności składek przysługiwało odwołanie do sądu w terminach i na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu odrębnym w

sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Taka zmiana stanu prawnego doprowadziła do sytuacji braku kontroli sądowej takich decyzji. Oddziały Regionalne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wydając decyzje w tych sprawach nie zamieszczają stosownych pouczeń, czy i w jakim trybie służy od nich odwołanie.

Dopiero od niedawna skargi na tego rodzaju decyzje zaczęły trafiać do sądu administracyjnego (por. postanowienie NSA z dnia 30 czerwca 2000r., sygn. akt. III S.A. 715/00, nie publ.), stosownie do art. 16 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz. U. Nr 74 poz. 368 ze zm.).

Pragnę zwrócić uwagę, że wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137 poz. 887 ze zm.), decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odmawiająca umorzenia w całości lub w części należności z tytułu składek podlega merytorycznej kontroli sądu. W nowym systemie ubezpieczeń społecznych obowiązuje zasada, że odwołanie do sądu jest wyłączone jedynie od decyzji przyznającej lub odmawiającej przyznania świadczeń w drodze wyjątku (art. 83 ust. 4). Od innych decyzji wydawanych w zakresie indywidualnych spraw dotyczących ustalania wymiaru składek, a także umarzania należności z tytułu składek, przysługuje odwołanie do właściwego sądu powszechnego w terminie i według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego.

Podobna regulacja, w pełni odpowiadająca konstytucyjnej zasadzie prawa do sądu, powinna być wprowadzona - moim zdaniem - do ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Wymagałoby to w szczególności określenia w przepisach ustawy przesłanek umarzania należności ze składek, podobnie jak to ma miejsce w art. 28 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

W odpowiedzi na moje wystąpienie w tej sprawie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi przekazał informację, że w przygotowanym projekcie nowelizacji ustawy proponuje się poddanie takich decyzji kontroli Naczelnego Sądu Administracyjnego. Za właściwe uważam poddanie takich decyzji kontroli sądów powszechnych wzorem rozwiązań, przyjętych w ustawie o systemie ubezpieczeń.

Kolejny problem wiąże się z brakiem kontroli decyzji wyjątkowych Prezesa KRUS podejmowanych na podstawie art. 55 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Przepis ten upoważnia Prezesa KRUS do przyznawania świadczeń emerytalno-rentowych w drodze decyzji wyjątkowych, w sytuacji gdy rolnik czy domownik, wskutek szczególnych okoliczności, nie spełnił warunków do przyznania świadczenia, a nie posiada niezbędnych środków utrzymania, jak również stan zdrowia lub wiek nie pozwala mu ich uzyskać.

Od decyzji Prezesa KRUS odmawiającej prawa do takiego świadczenia przepisy ustawy nie przewidują żadnych środków odwoławczych. Tymczasem takie decyzje Prezesa ZUS, podejmowane w oparciu o art. 83 ust 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. Nr 162 poz. 1118 ze zm.) w związku z art. 124 tej ustawy oraz zastrzeżeniem wynikającym z art. 83 ust. 4 ustawy z dnia 13 października

1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, podlegają kontroli Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Kolejny problem dotyczy wprowadzenia regulacji, dotyczącej możliwości fakultatywnego (w oparciu o wniosek) wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników osób pobierających stałe zasiłki z pomocy społecznej i renty socjalne. Przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wyłączają z obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego, wypadkowego i macierzyńskiego, jak również emerytalno-rentowego dwie kategorie osób. Jedna kategoria to osoby, które podlegają innemu ubezpieczeniu społecznemu, a druga dotyczy takich osób, które mają ustalone prawo do emerytury lub renty. Przepisy ustawy nie przewidują natomiast możliwości fakultatywnego wyłączenia z obowiązkowego ubezpieczenia osób, które pobierają zasiłki stałe lub renty socjalne na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998 r. Nr 64 . poz. 414 ze zm.).

Renty socjalne wypłacane są osobom pełnoletnim, które są całkowicie niezdolne do pracy z powodu inwalidztwa powstałego przed ukończeniem 18 roku życia lub w okresie nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej, lecz przed ukończeniem 25 lat, a także w okresie aspirantury naukowej czy studiów doktoranckich.

Natomiast zasiłki stałe są przyznawane osobom zdolnym do pracy, ale nie pozostającym w zatrudnieniu ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem (także pełnoletnim) wymagającym stałej pielęgnacji, polegającej na bezpośredniej, osobistej pielęgnacji i systematycznym współdziałaniu w postępowaniu leczniczym rehabilitacyjnym oraz edukacyjnym w sytuacji gdy dziecko ma orzeczoną niepełnosprawność wraz ze wskazaniem, o których mowa w art. 6 b ust. 3 pkt 7 i 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 ze zm.) a dochód w rodzinie nie przekracza określonych kwot.

Należy wyjaśnić, że renty socjalne zastąpiły obecne w poprzednim systemie prawnym tzw. renty inwalidzkie uczniowskie (art. 63 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin), natomiast stałe zasiłki z pomocy społecznej zostały wprowadzone w celu zastąpienia instytucji tzw. wcześniejszych emerytur dla osób opiekujących się dziećmi specjalnej troski, która była uregulowana przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz. U. Nr 28, poz. 149).

Świadczenia te charakteryzuje znaczne podobieństwo do świadczeń rentowych z systemu ubezpieczeń społecznych. Ponadto za możliwością wyłączenia takich osób z obowiązku ubezpieczenia społecznego rolników przemawia także to, że są to osoby całkowicie niezdolne do pracy (a więc także do prowadzenia gospodarstwa rolnego) albo

też osoby, które wprawdzie są zdolne do pracy (do prowadzenia gospodarstwa rolnego), ale nie będące w stanie jej wykonywać w zwykłym zakresie z uwagi na konieczność zapewnienia stałej opieki i pielęgnacji choremu dziecku.

Działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) uprzejmie proszę Panią Przewodniczącą o rozważenie możliwości uwzględnienia przedstawionych problemów w toku prac Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP nad rządowym projektem zmiany ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Z wyrazami szacunku

/-/